

О. І. Янчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Т. Р. Кияк

Особливості фразеологічних одиниць з лексемою "чорний" (на прикладі англійської та української мов)

Колір займає в житті і свідомості людини одне з провідних місць. Психологія кольорів давно показала, що вони по-різному впливають на людей, викликаючи у людини різноманітні реакції та асоціації – цілком автоматичні й несвідомі.

Кольори використовуються як носії певних закладених значень і можуть бути символами, знаками, а також просто ознаками розрізнення. І саме те, що кольори відіграють важливу роль в житті людини, і спричинило виникнення фразеологічних одиниць (ФО) з компонентом кольору, які використовуються носіями різних культур в літературі, журналістиці, повсякденному спілкуванні.

Використання колірної лексики у фраземах зумовлюється особливостями образного світосприйняття. З огляду на вищесказане, тема даного дослідження є **актуальною** і своєчасною.

Метою роботи є комплексне дослідження лексики на позначення кольору в українській та англійській культурах в лінгвістичному аспекті.

Об'єктом даної статті слугують ФО, до складу яких входить лексема на позначення *чорного* кольору. Матеріал був відібраний з тлумачних та двомовних словників англійської та української мов.

У фразеологізмах української та англійської мов *чорний* та *білий* кольори використовуються найчастіше як першооснова утворення інших кольорів [3: 133].

Характерною особливістю чорного кольору є те, що для всіх народів він символізує негативні явища: смерть, траур, скорботу, меланхолію, приниження, руйнування. Ми розглядаємо зазначений колір в опозиції *чорне/біле* як негативне/позитивне, погане/гарне.

Це простежується у наступних фразеологізмах: англ. *in black and white* (чорним по білому), *prove that black is white* (намагатися

довести абсурдні речі), *know black from white* (розуміти що, до чого; бути обізнаним в чомусь); укр. *видавати біле за чорне* (виставляти що-небудь зовсім протилежним), *чорним по білому* (цілком чітко, зрозуміло) [1: 4].

Колоратив *чорний* має негативне значення в обох досліджуваних мовах. Тут лексема виступає у переносному значенні "поганий". На це вказує яскрава конотація фразеологізмів, в яких можливе використання лексеми *чорний* на позначення вад, поганих вчинків, гріхів людини: англ. *two blacks do not make a white* (чужий гріх свого не спокутує), *to paint somebody black* (намагатись осквернити когось); укр. *чорна душа* (безсердечна людина), *чорна справа* (підступні дії), *нагнати чорну хмару на кого-небудь* (засмучувати когось), *держати в чорному тілі* (суворо поводитись з ким-небудь) [1: 4].

Отже, дослідивши ФО до складу яких входять лексеми на позначення чорного кольору варто зазначити, що колоронім набуває такого семантичного відтінку, який приписується значенню самого кольору. Проаналізувавши ряд лексикографічних джерел, можна стверджувати, що ФО з лексемою *black/чорний* у своєму складі є найчисельнішими і мають компонент негативної оцінки, причому це властиве обом розглянутим мовам.

Подальше дослідження передбачає зіставний аналіз ФО з іншими елементами-колоронімами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український фразеологічний словник [уклад.: К. Баранцев]. – К.: Знання, 2005. – 1056 с.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М.: Русские словари, 1997. – 411 с.
3. Словник фразеологізмів української мови [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наукова думка, 2003. – 1104 с.